

เปรียบเทียบความแตกแยกของพรรคการเมืองในรัฐบาลผสมของนายชวน หลีกภัย กับ
รัฐบาลผสมของนายบรรหาร ศิลปอาชา

เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย ที่มีรูปแบบรัฐบาลในการบริหารประเทศเป็นแบบรัฐบาลผสม จะพบว่า จะมีปัญหาความวุ่นวายเกิดขึ้นอยู่แทบทุกรัฐบาลผสม โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการขัดแย้งระหว่างพรรคการเมือง หรือปัญหาความขัดแย้งภายในแต่ละพรรคที่ร่วมรัฐบาลจากการทะเลาะเบาะแว้งในเรื่องตำแหน่งรัฐมนตรี หรือในบางครั้งจะมีการขัดแย้งกันทางความคิดทางการเมืองหรือนโยบายการทำงาน จนทำให้รัฐบาลมักจะไม่มีความเป็นเสถียรภาพ ดังในสมัยรัฐบาลผสมของนายชวน หลีกภัย หรือในสมัยรัฐบาลผสมของนายบรรหาร ศิลปอาชา ก็เช่นกัน ที่จะพบเห็นถึงปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองที่มีมากมายภายใต้การบริหารประเทศของทั้งสองรัฐบาล อันมีภาพลักษณ์ปรากฏออกมาในลักษณะคล้าย ๆ กันและเหมือนกับทุกรัฐบาลผสมที่ผ่านมาในอดีต นั่นคือ การมีความขัดแย้งของบรรดาพรรคร่วมรัฐบาล และกลายเป็นการแตกแยกขึ้น ซึ่งสาเหตุของความขัดแย้งของพรรคร่วมรัฐบาลที่อยู่ในช่วงสมัยรัฐบาลทั้ง 2 รัฐบาล จะมีความคล้ายคลึงกันอยู่คือ การมีเรื่องของผลประโยชน์ อำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่หากสังเกตในประเด็นของการแตกแยกที่ชัดเจนที่ถึงกับทำให้เกิดการสิ้นสุดของรัฐบาลก่อนวาระตามกฎหมายได้นั้น จะพบว่า ทั้งสองรัฐบาลจะมีสาเหตุของการเกิดสภาพดังกล่าวที่แตกต่างกันอยู่คือ ในรัฐบาลผสมของนายชวนจะพบสาเหตุในเรื่องของความไม่เห็นชอบร่วมกันในเรื่องนโยบายการทำงาน หรือความแตกต่างกันทางความคิดทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ในขณะที่รัฐบาลผสมสมัยของนายบรรหาร จะมีแต่สาเหตุของการขัดแย้งกัน ในเรื่องของการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีแต่เพียงประการเดียวเท่านั้น

บทที่ 5 นี้ จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพความแตกแยกของพรรคการเมือง ที่เกิดขึ้นในช่วงของการร่วมรัฐบาลผสม ทั้งในสมัยรัฐบาลผสมของนายชวน หลีกภัย และของนายบรรหาร ศิลปอาชา ในลักษณะของการพยายามชี้แจงสาเหตุ ตลอดจนมองถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากสภาพความแตกแยกดังกล่าว ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบกันโดยอาศัยแนวคิด และทฤษฎีที่กล่าวถึงในบทที่ 2 นำมาวิเคราะห์กับสภาพการณ์ทางการเมืองในช่วงของรัฐบาลผสมทั้งสอง เพื่อความเข้าใจถึงปัญหาของรัฐบาลผสมในการเมืองไทยในภาพรวม ในแง่ของเสถียรภาพ ซึ่งสาเหตุหนึ่งมักจะมาจากการเกิดความขัดแย้ง และนำไปสู่การแตกแยกของพรรคการเมืองนั่นเอง

เป็นที่ทราบโดยทั่วไปกันว่า นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 จากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเป็นต้นมา ได้มีพรรคการเมืองเกิดขึ้นตามมาเป็นจำนวนมาก เพื่อลงชิงชัยในการเลือกตั้ง เป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ ซึ่งจากการมีพรรคการเมืองเป็นจำนวนมากนี้เอง ที่เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดรัฐบาลในรูปแบบรัฐบาลผสม เนื่องจากไม่มีพรรคการเมืองใดได้คะแนนเสียงข้างมากที่จะจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากพรรคเดียวได้ และด้วยเหตุของการมีพรรคการเมืองจำนวนมาก และการต้องจัดตั้งรัฐบาลแบบผสมพรรคการเมืองหลาย ๆ พรรคนี้เอง จึงทำให้เกิดสภาพการณ์หนึ่งขึ้นกับรัฐบาลผสมคือ ความไร้เสถียรภาพ อันมีปัจจัยสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ การเกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมือง หรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแต่ละพรรค ซึ่งปัญหานี้มักนำไปสู่การเกิดความแตกแยก และนำมาซึ่งการยุบสภา หรือการสิ้นสุดของรัฐบาล

สภาพการณ์ดังกล่าว โดยส่วนมากมักจะเป็นไปโดยสาเหตุเรื่องเกี่ยวกับการไม่ลงรอยกันในเรื่องนโยบายการทำงานหรือผลประโยชน์ โดยเฉพาะสาเหตุเกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ ด้วยเป็นความจริงที่ว่า พรรคการเมืองไทยมิได้มีที่มาจากความร่วมมือกันของสมาชิกพรรคตาม

อุดมการณ์หรือความคิดทางการเมืองที่คล้ายคลึงหรือเหมือนกัน หากแต่ส่วนมากเป็นการรวมตัวกันตามผลประโยชน์ที่ร่วมกันได้ หรือการมีความสัมพันธ์ส่วนตัวซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นบ่อเกิดแห่งการเกิดความขัดแย้งได้ง่าย กล่าวคือ เมื่อพรรคการเมืองได้เข้าร่วมรัฐบาลผสมแล้ว ถ้าเกิดสภาพของการจัดสรรตำแหน่งทางการเมืองที่ไม่เหมาะสมขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับตำแหน่งรัฐมนตรี และมอบหมายความรับผิดชอบในกระทรวง ที่มีความขัดแย้งกัน ความไม่พึงพอใจจะระหว่างกันก็จะเกิดขึ้น และเป็นความขัดแย้งจนกระทั่งถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ก็จะกลายเป็นความแตกแยกทันที ซึ่งตำแหน่งรัฐมนตรีเหล่านี้ก็จัดว่า เป็นส่วนหนึ่งของผลประโยชน์ที่ทุกคนปรารถนาทั้งสิ้น หรือในบางครั้งถ้ามีสาเหตุของความขัดแย้งในเรื่องของนโยบายการทำงานเกิดขึ้น ก็ยังอาจมีเรื่องของการแก่งแย่งอำนาจหรือความหวาดระแวงกันและกัน เข้ามาเกี่ยวข้องอีกด้วย ซึ่งย่อมเป็นสาเหตุสำคัญของการแตกแยกได้ทุกเมื่อเช่นกัน สำหรับงานวิจัยเรื่อง "ความแตกแยกของพรรคการเมืองในรัฐบาลผสม : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีรัฐบาลผสมของ นายชวน หลีกภัย กับ รัฐบาลผสมของ นายบรรหาร ศิลปอาชา" นี้ จะชี้ให้เห็นถึงการเกิดปัญหาความแตกแยกของพรรคการเมือง โดยเปรียบเทียบจากทั้งสองรัฐบาลที่เกิดสภาพความแตกแยกของพรรคการเมืองดังกล่าวเหมือนกัน แต่มีที่มาหรือสาเหตุที่แท้จริงในลักษณะที่ต่างกันไปโดยเปรียบเทียบโดยผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานและการค้นคว้าข้อมูล และนำมาเปรียบเทียบวิเคราะห์ เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน อนึ่ง ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบโดยนำเอาทฤษฎีและแนวคิดเข้ามาอธิบายประกอบด้วย เพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อแตกต่างและความคล้ายคลึงของการเกิดการแตกแยกของพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลผสม ทั้งสองรัฐบาลดังกล่าว และเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยจะขอเสนออันลักษณะของการแยกออกมาเป็นประเด็น ๆ เพื่อความชัดเจนต่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบชี้ให้เห็นถึงข้อแตกต่างหรือข้อเหมือนของทั้งสองรัฐบาล ซึ่งได้แบ่งเป็น 4 ประเด็นด้วยกัน อันได้แก่

1. ความแตกแยกของสมาชิกในแต่ละพรรคร่วมรัฐบาลผสมที่แบ่งเป็นกลุ่มย่อย (factions)

อันมีสาเหตุมาจากการขัดแย้งกันในเรื่องการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรี

2. ความแตกแยกระหว่างพรรคการเมือง อันเกี่ยวข้องกับการกำหนดตัวบุคคลดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

3. ความแตกแยกของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล อันมีสาเหตุมาจากการขัดแย้งกันจากการมีความแตกต่างกันทางความคิดทางการเมืองหรือการไม่เห็นชอบร่วมกันในนโยบายการทำงาน

โดยอาศัยเกณฑ์เหล่านี้เชื่อว่า จะสามารถชี้ให้เห็นถึงสภาพความแตกแยกของพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นในการร่วมรัฐบาลเดียวกัน โดยเปรียบเทียบได้ชัดเจนพอสมควรทั้งสองรัฐบาลผสม คือ ระหว่างรัฐบาลสมัยของนายชวน หลีกภัย และสมัยของนายบรรหาร ศิลปอาชา ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นถึงปัญหาเสถียรภาพของรัฐบาลผสมที่มีสาเหตุประการหนึ่ง อันมาจากการเกิดความแตกแยกของพรรคการเมือง ตามสาเหตุจากที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ข้างต้น

1) ความแตกแยกของสมาชิกในแต่ละพรรคร่วมรัฐบาลผสม ที่แบ่งเป็นกลุ่มย่อย (factions) อันมีสาเหตุมาจากการขัดแย้งกันในเรื่อง การแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรี ประเด็นดังกล่าวนี้จะพบว่า มีความเกี่ยวข้องกันอยู่ระหว่างเรื่องของการมีกลุ่มย่อยในพรรคการเมืองกับเรื่องของการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหายุ่งยากต่อรัฐบาลผสม สำหรับกรณีรัฐบาลผสมในสมัยของนายชวน หลีกภัย ที่ประกอบด้วยพรรคการเมือง 5 พรรค อันได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นแกนนำรัฐบาล พรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม พรรคเอกภาพ และพรรคกิจสังคม จะพบว่า ในบรรดาพรรคที่ร่วมรัฐบาลผสมเหล่านี้ ต่างก็มีกลุ่มย่อยภายในพรรค แต่สำหรับพรรคประชาธิปัตย์ไม่พบเห็นอย่างชัดเจนนัก ภาพของการมีกลุ่มย่อยต่าง ๆ จะปรากฏชัดเจนในบรรดาพรรคร่วมรัฐบาลอื่น ๆ มากกว่า คือ พรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม หรือ พรรคชาติพัฒนา (เข้าร่วมรัฐบาลแทนพรรคความหวังใหม่ที่ลาออกไป) โดยภายในแต่ละพรรคเหล่านี้ จะมีสมาชิกพรรคที่แบ่งแยกกันเป็นก็กเป็น

กลุ่มอยู่ และมักจะสร้างความุ่นวายให้กับพรรคที่ตนสังกัดอยู่ และในบางกรณีก็อาจแสดงบทบาทที่ส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลด้วย เช่น กรณีพรรคชาติพัฒนา เป็นต้น กลุ่มย่อยในพรรคชาติพัฒนาได้แสดงบทบาท จนทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นระหว่างพรรคการเมืองในรัฐบาลผสมสมัยนายชวนอย่างชัดเจน แต่เป็นสาเหตุเกี่ยวกับเรื่องนโยบายการทำงาน

สำหรับปัญหาความขัดแย้งของพรรคการเมืองในสมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย อันมาจากสาเหตุมีเหตุหากกลุ่มย่อยในพรรคจากการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีกัน จะเป็นดังเช่นในกรณีของพรรคความหวังใหม่และพรรคพลังธรรม ซึ่งเป็นสองพรรคที่ร่วมรัฐบาลสมัยนายชวน พรรคความหวังใหม่ จะมีกลุ่มย่อยเป็นจำนวนหลายกลุ่มอยู่ในพรรค เช่น กลุ่มลูกพระพวย, กลุ่มนายพิศาล มูลศาสตร์สาทร, กลุ่มภาคอีสาน, กลุ่มของนายวีระ มุสิกพงศ์, กลุ่มของนายพล, กลุ่มสส. สอบตทั้งหมด ซึ่งได้เกิดความขัดแย้งขึ้นในการแก่งแย่งตำแหน่งเลขาธิการพรรค โดยเฉพาะกลุ่มของนายพิศาล กับกลุ่มลูกพระพวย และกลุ่มยังเติร์ก รวมทั้งความขัดแย้งระหว่างนายพิศาล เลขาธิการพรรค กับพ.อ.ศรัชัย มนต์วิตร นายทหารคนสนิทของหัวหน้าพรรค คือ พลเอกชวลิต ในเรื่องการพลิกโผรายชื่อคณะรัฐมนตรีของพรรคความหวังใหม่ หรือกรณีการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ระหว่างกลุ่มย่อยต่างเหล่านี้เช่นกัน หรือกรณีของนายอานวย วีรวรรณ ที่ได้ตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในโควตาของพรรคความหวังใหม่ท่ามกลางความไม่พอใจของบรรดาสมาชิกกลุ่มย่อยอื่น ๆ และเกิดความขัดแย้งกันขึ้นจนกระทั่งนายอานวยต้องลาออกจากการเป็นรองนายกรัฐมนตรี และไปตั้งพรรคการเมืองใหม่ในคราวต่อมา ซึ่งจะเห็นว่า การจัดสรรตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะตำแหน่งรัฐมนตรีที่ไม่ลงตัว ก็จะกลายเป็นชนวนหนึ่งแห่งการเกิดความขัดแย้งของบรรดาสมาชิกกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มได้ ซึ่งเมื่อไม่ได้ตามที่ปรารถนาก็มักจะคอยหาจังหวะเวลา กระตุ้นให้หัวหน้าพรรคปรับเปลี่ยนคนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีใหม่ แทนที่จะให้ความสำคัญกับการนโยบายไปปฏิบัติ มีแต่ความปรารถนาในตำแหน่งรัฐมนตรีหรือผลประโยชน์อื่น ๆ เท่า

นั้นในการเข้าสู่การเมืองจึงมักจะนำมาซึ่งการเกิดเป็นความขัดแย้ง และเมื่อไม่สามารถแก้ไข
 ได้ก็จะกลายเป็นความแตกแยกแทบทุกครั้งหรืออีกกรณีคือ กรณีของพรรคพลังธรรมก็จะปรากฏ
 การแบ่งแยกสมาชิกภายในพรรคออกเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งในช่วงเวลานั้น นายบุญชู โรจนเสถียร
 ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค แทน พลตรีจำลอง ศรีเมือง การแบ่งแยกเป็นกลุ่มนั้นทำให้เกิด
 สมาชิกพรรคพลังธรรมเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มสายวัด เป็นสมาชิกเก่าของพรรค และกลุ่มสาย
 รัฐมนตรี ที่เป็นสมาชิกใหม่ของพรรค แต่ได้ตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อพรรคได้เข้าร่วมรัฐบาลผสม
 สมัยของนายชวนด้วย จนทำให้บรรดาสมาชิกรุ่นเก่าหลายคนของพรรคเกิดความไม่พอใจและ
 พยายามเรียกร้องหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในลักษณะของการตีรวน อันสร้างความยึดอัดให้
 กับสมาชิกพรรคสายรัฐมนตรี เช่น กรณีการเสนอขยับตำแหน่งพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญและ
 การเลื่อนเวลาในการพิจารณาขุดตีดั้งกล่าวขึ้นมาที่เร็วกว่าที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดเป็นปัญหา
 ความขัดแย้งระหว่าง 2 กลุ่ม ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมาของกลุ่มสมาชิกสายวัด ได้มีลักษณะ
 ที่ส่งผลสะท้อนต่อสัมพันธภาพระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลด้วย โดยเฉพาะเมื่อพรรคประชาธิปัตย์
 ที่เป็นแกนนำรัฐบาลได้มองกันว่า พรรคพลังธรรมอาจจะ เป็นพรรคชนวนแห่งปัญหาเสถียรภาพ
 ของรัฐบาลได้ และยิ่งเมื่อพรรคประชาธิปัตย์มีที่ท่าสนับสนุนฝ่ายของกลุ่มสายรัฐมนตรีของพรรค
 พลังธรรมด้วยแล้ว จึงยิ่งเป็นสาเหตุแห่งความไม่พอใจของสมาชิกกลุ่มสายวัด ปัญหาความ
 ขัดแย้งก็ยิ่งจะเพิ่มความรุนแรงขึ้น จนกลายเป็นความแตกแยกเมื่อมีการปลดรัฐมนตรีของพรรค
 ชุดแรกออก และได้เกิดการรวมกลุ่มขึ้นของบรรดาสมาชิกเก่าชุดแรกเรียกว่า กลุ่ม 23
 อันเป็นกลุ่มอิสระ ที่พยายามจะแสดงออกให้เห็นถึงการแยกตัวจากพรรคพลังธรรม โดยแสดง
 บทบาททางการเมืองที่ขัดแย้งกับพรรคอยู่ประจำ แต่อย่างไรก็ตามในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่า
 ในความขัดแย้งของพรรคพลังธรรมดังกล่าวนี้ อาจจะเป็นความขัดแย้งที่มาจากการมีความ
 คิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันด้วยก็ได้ โดยมีข้อยกเว้นแต่เรื่องการแก่งแย่งผลประโยชน์
 (ตำแหน่งรัฐมนตรี) เท่านั้น ผู้ศึกษายอมรับว่า การความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์อาจมีส่วน
 สำคัญ แต่ก็อาจจะเป็นส่วนประกอบประการหนึ่งเท่านั้น

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มย่อยทั้งใน พรรคความหวังใหม่ และ พรรคพลังธรรมเป็นปัญหาที่เกิดจากการแก่งแย่งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (limited resources) ซึ่งเมื่อฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์ อีกฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ ย่อมจะนำมาซึ่งความขัดแย้งได้ และจะกลายเป็นความแตกแยกได้หรือไม่ จะอยู่ที่การตกลงกันระหว่างกลุ่มนั้น ซึ่งสำหรับทั้งสองพรรคดังกล่าว เรายังไม่พบเห็นความแตกแยกภายในพรรคชัดเจน จะมีเพียงความขัดแย้งกันบ้างเท่านั้น สุดท้ายก็สามารถตกลงกันได้ ถึงแม้ในกรณีของพรรคพลังธรรม จะส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพของการร่วมรัฐบาล แต่ด้วยการคำนึงถึงมารยาทของการร่วมรัฐบาลและการมีผลประโยชน์ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกันอยู่ จึงทำให้สามารถร่วมรัฐบาลกันต่อไปได้

ปัญหากลุ่มย่อยในพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลในสมัยรัฐบาลของนายชวน เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบาลผสมสมัยของนายบรรหาร จะเห็นว่า ในสมัยรัฐบาลผสมของนายบรรหารจะพบเห็นปัญหากลุ่มย่อยที่ชัดเจนมากกว่าสมัยรัฐบาลผสมของนายชวนเพราะเป็นปัญหาที่เกิดกับเพียงแค่ในพรรคชาติไทยที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ก็ได้ทำให้เกิดความแตกแยกได้ อันเป็นความแตกแยกภายในพรรคชาติไทย และส่งผลกระทบต่อถึงระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลด้วย และเป็นความแตกแยกด้วยสาเหตุประการเดียวคือ การแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีระหว่างกลุ่มย่อยในพรรค เช่น การแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ระหว่างกลุ่ม 16 ในกลุ่มเกิดพบกับ กลุ่มวังน้ำเย็น เป็นต้น ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งของรัฐบาลผสมทั้งสองสมัย ในกรณีเกิดปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มย่อยในพรรค คือ ถึงแม้ในสมัยของรัฐบาลนายชวนจะเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มย่อยในพรรคการเมือง และส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล ดังกรณีพรรคพลังธรรม กับการขัดแย้งระหว่างกลุ่มสายวัดและกลุ่มสายรัฐมนตรี หรือปัญหาภายในพรรคความหวังใหม่จากการไม่พอใจในการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรี แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวไม่ได้ทำให้เกิดเสถียรภาพของรัฐบาลต้องหมดไปอย่างชัดเจนเท่ากับในสมัยรัฐบาลของนายบรรหารที่เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มย่อยภายในพรรคชาติไทยเพียงแค่พรรคเดียว จากการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และด้วย

สาเหตุเดียวที่ทำให้เกิด ปัญหาความวุ่นวาย ทะเลาะเบาะแว้งระหว่างสส. ได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลอย่างชัดเจนโดยไม่มีเรื่องของการทำงาน หรือความแตกต่างทางความคิดทางการเมืองมาเกี่ยวข้องดังเช่นในสมัยของรัฐบาลนายชวน

ปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มย่อยจากการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีที่เกิดขึ้นกับ พรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลทั้งสองสมัยนั้น หรือกล่าวโดยทั่วไปถึงผลประโยชน์ที่เป็นต้นเหตุของการแตกแยกของพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลผสมเดียวกันนั้น สำหรับการเมืองไทยคงมีขงสิ่งนำประหลาดใจแต่อย่างใด ทั้งนี้เป็นเพราะจากการศึกษาในเชิงทฤษฎีของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ในบทที่ 2 นั้น ส่วนใหญ่ได้ชี้ชัดว่า กลุ่มย่อยในพรรคการเมืองมีอำนาจต่อรองในพรรค แต่ก็มีักส่งผลกระทบต่อพรรคการเมืองเสมอ ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของการทำลายกันและเป็นเรื่องของการเห็นแก่ตัวโดยเฉพาะ และเป็นเรื่องของการแตกแยกภายในพรรคการเมือง เนื่องจากกลุ่มย่อยต่าง ๆ ต่างก็มีวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน และสำหรับการเมืองไทย จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มย่อย มักจะปรากฏมาในลักษณะเพื่อต่อรองกับพรรคที่ตนสังกัดอยู่ในเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อรองขอตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ด้วยเหตุที่ตำแหน่งรัฐมนตรีนี้ เป็นสิ่งที่มีอยู่อย่างจำกัด หรือเรียกในเชิงวิชาการว่า เป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (limited resources) ในขณะที่สมาชิกพรรคที่มีความต้องการนั้นเมื่ออยู่มาก หรือในกรณีเมื่อมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยในแต่ละพรรคก็มักจะมีหลายกลุ่มย่อยล้วนมีความต้องการและต้องการแตกต่างกันไปเช่นกัน ดังนั้นการมีทรัพยากรอย่างจำกัด จึงทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้เพียงพอ จึงต้องแข่งขันกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งได้รับก็ย่อมเป็นการสร้างความสูญเสีย หรือความผิดหวังให้กับอีกฝ่ายหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และถ้าไม่ได้รับการแก้ไขให้เป็นที่น่าพอใจสำหรับผู้สูญเสียหรือผู้ผิดหวัง ก็ย่อมจะก่อความไม่พอใจและเกิดการขัดแย้งกันขึ้น มีการทะเลาะเบาะแว้งกันหรือมีพฤติกรรมที่จะต่อต้านหรือขัดขวาง ติรวนในการทำงานของอีกฝ่ายหนึ่งหรือขัดขวางไม่ให้อีกฝ่ายได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ ได้ ดังตัวอย่างของสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ในการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีว่า

การกระทรวงมหาดไทย ระหว่างกลุ่มของนายเสนาะ เทียนทองกับสมาชิกกลุ่ม 16 ที่มีการทะเลาะเบาะแว้งและกล่าวหาเสียดสี วิจารณ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา จนสร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาล หรือ เช่นเดียวกันกับในสมัยรัฐบาลนายชวนในกรณีของพรรคหลังธรรม ที่สส.กลุ่มสายวัดหรือกลุ่มที่จัดตั้งพรรคหลังธรรม มีเรื่องขัดแย้งกับสส.พรรคเดียวกันหากแต่เป็นสส.ใหม่ ของพรรคที่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีคือ สส.กลุ่มสายรัฐมนตรี จากสาเหตุความไม่พอใจในการได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีของสส.ใหม่ของพรรค จนนำไปสู่การแสดงบทบาททางการเมืองในลักษณะของการตีรวนรัฐบาลที่พรรคหลังธรรมร่วมอยู่ อันเป็นการสวนทางกับมติของพรรคร่วมรัฐบาลตลอดเวลา ดังกรณีเรื่องการยื่นผู้คัดค้านตั้งคณะกรรมการวิสามัญรวบรวมเรียบเรียงร่างรัฐธรรมนูญใหม่ จนเป็นที่มาแห่งความขัดแย้งภายในพรรคหลังธรรมและระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล หรือในกรณีเดียวกันสำหรับกรณีเช่นนี้ ที่เกิดขึ้นกับพรรคร่วมรัฐบาลในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร จากการขัดแย้งกันระหว่างสส.สังกัดกลุ่มย่อยในพรรคชาติไทย แกนนำจัดตั้งรัฐบาลในการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรี โดยเฉพาะกลุ่มของนายเสนาะกับกลุ่มเทอดไท นำโดยกลุ่มย่อยเล็กที่สังกัดในกลุ่มเทอดไทอีกก็คือ กลุ่ม 16 ในกรณีการแก่งแย่งตำแหน่งประธานคณะกรรมการการปกครอง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว ซึ่งมีลักษณะของการต้องการแก้แค้นกันและกันหรือการต้องการเอาชนะกันมากกว่า ซึ่งสมาชิกกลุ่มนายเสนาะพยายามจะเอาชนะกลุ่มของสมาชิกกลุ่ม 16 แห่งกลุ่มเทอดไทหลังจากที่หายหน้ามาก่อนแล้วในการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้กับสส.กลุ่ม 16 ที่สามารถคว้าตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสำคัญ ๆ ระดับเกรดเอ และ เกรดบีไปได้ และยังมีการกีดขวางโอกาสของนายเสนาะในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยด้วย

กล่าวสรุปในเชิงเปรียบเทียบกับรัฐบาลในสมัยของนายชวน หลีกภัย จะพบว่า พรรคประชาธิปไตยที่เป็นแกนนำรัฐบาลในสมัยนี้ไม่พบปัญหาความขัดแย้งภายในพรรคหรือการแบ่งเป็นฝักฝ่ายภายในพรรคนั้นแทบจะไม่มี ความขัดแย้งกันระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะสาเหตุจากการ

จัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีจึงไม่มีปรากฏให้เห็น การตกลงกันในการจัดสรรหาผู้เหมาะสมดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสำคัญ ๆ เป็นไปอย่างลงตัว โดยอาศัยประสบการณ์ทางการเมืองหัวหน้าพรรคคือ นายชวน หลีกภัย รวมทั้งบารมีและความสามารถในการประนีประนอม ทำให้ไม่เกิดปัญหาในการจัดสรรมอบหมายตำแหน่งหน้าที่ และไม่มีข้อกังขาใด ๆ

ในทางตรงกันข้ามสำหรับพรรคชาติไทยแล้ว การเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล จะพบปัญหาความขัดแย้งและนำไปสู่การแตกแยกอย่างรวดเร็วเพียงช่วงเวลาของการจัดตั้งรัฐบาลได้เกิดความขัดแย้งขึ้นแล้ว โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างกลุ่มย่อย ซึ่งหากพิจารณาถึงสภาพของพรรคชาติไทยโดยเปรียบเทียบกับพรรคประชาธิปัตย์ ในช่วงการเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลผสมของนายชวนพบเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกัน เพราะพรรคชาติไทยเป็นพรรคที่การรวมตัวของบรรดานักการเมือง ที่ล้วนแล้วแต่มาจากกลุ่มบุคคลที่เป็นนักธุรกิจ ที่เพิ่งจะเริ่มเข้าสู่การเมืองไม่นานนัก และมีการย้ายพรรคบ่อยครั้ง เพื่อแสวงหาพรรคการเมืองที่จะนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์ได้มากที่สุด ภาพของพรรคชาติไทยโดยรวมในช่วงเวลานี้ จึงเป็นพรรคการเมืองที่ร่วมด้วยบรรดาบุคคลที่เป็นนักธุรกิจหลายคน แม้แต่หัวหน้าพรรคคือ นายบรรหาร ศิลปอาชา ก็เป็นบุคคลที่มาจาก การเป็นนักธุรกิจก่อนและจึงอย่างก้าวเข้าสู่เวทีการเมืองอันมีความแตกต่างกับนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ที่มีภูมิหลังของการเป็นนักการเมืองเต็มตัวมาโดยตลอด สังกัดพรรคการเมืองมาช้านาน ด้วยเหตุนี้ ภาพที่ปรากฏออกมาของพรรคชาติไทยในการเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล จึงเต็มไปด้วยความวุ่นวาย เมื่อเกิดการไม่สามารถประนีประนอมกันได้ ในการแบ่งสรรปันผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกพรรคที่แบ่งแยกกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ สภาพของการมีกลุ่มย่อยมากมายหลายกลุ่มไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งเพียงแค่อายุในพรรคชาติไทยเท่านั้น แต่ยังสามารถส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลด้วยคือ เมื่อมีปัญหาคความขัดแย้งจากการแก่งแย่งตำแหน่งการเมืองอยู่เสมอจะส่งผลให้เกิดความเสื่อมศรัทธาในสายตาประชาชน เนื่องจากไม่มีผลงานในการบริหารประเทศใด ๆ ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม นอกจากภาพของการทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างสส. โดยเฉพาะในพรรคชาติไทย อันทำให้เกิดความเคลือบแคลงระหว่างกันภายในรัฐบาล และเกิดเป็นความวุ่นวายจาก

การวิจารณ์กันเองไปมา ไม่ทำงานกันอย่างจริงจังและจริงจังด้วย จนกระทั่งเกิดความขัดแย้ง และนำไปสู่การแตกแยกอย่างรวดเร็วกว่าในสมัยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย

2) ความแตกแยกระหว่างพรรคการเมือง อันเกี่ยวข้องกับปัญหาการกำหนดตัวบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ในกรณีที่ข้อนี้จะรวมถึงการมือคดและความไม่เชื่อถือกันเป็นการส่วนตัว หรือการไม่ชอบหน้ากันระหว่างบุคคลด้วย ที่จะเป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดปัญหาความขัดแย้งจากการกำหนดตัวบุคคลดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจนกลายเป็นความแตกแยก ในสมัยของรัฐบาลนายชวนก็สามารถพบเห็นถึงสาเหตุอันประเด็นนี้ได้ชัด ดังในกรณีของพรรคกิจสังคม ในการเข้าร่วมรัฐบาล โดยประเด็นความขัดแย้งอยู่ที่นายปิยะฉัตร วัชรารักษ์ สส.และโฆษกพรรคกิจสังคม ซึ่งถูกห้ามจากบรรดาพรรคร่วมรัฐบาลไม่ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีตำแหน่งใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งมีเหตุผลในการห้ามอยู่ที่ว่า นายปิยะฉัตรมีภาพพจน์ไม่ดีจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ข้อห้ามนี้ได้เป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น เพราะได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ตัวนายปิยะฉัตรมาก จึงนำมาซึ่งการแสดงบทบาทต่อต้านรัฐบาลอยู่เสมอ โดยเฉพาะการแสดงออกโดยการให้สัมภาษณ์ในลักษณะประชดประชันรัฐบาลตลอดเวลา เช่น "หากมองด้วยใจเป็นกลางแล้ว จะเห็นได้ชัดว่า รัฐบาลชุดนี้อ่อนที่สุด การจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีแบ่งกันตามสถานการณืบ้านเมือง ไม่ได้จัดตามอุดมการณ์หรือแนวความคิด การทำงานก็เพื่อแย่งกันหาเสียงและคะแนนนิยมเท่านั้น"(นายปิยะฉัตร วัชรารักษ์, 5 ก.พ.2536) หรือบางครั้งยังมีการแสดงการต่อต้านออกมาในรูปของการกระทำ เช่น การคัดค้านร่างกฎหมายที่ฝ่ายรัฐบาลเสนอ ได้แก่ พรบ.ระเบียบข้าราชการกระทรวงกลาโหม และพรบ.ยกเลิกผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน อันเป็นการกระทำที่สวนทางกับมติรัฐบาลเสมอ ๆ ซึ่งพฤติกรรมของนายปิยะฉัตรได้ส่งผลทำให้เกิดความขัดแย้งภายในพรรคที่เขาสังกัดด้วยคือ พรรคกิจสังคม จนกระทั่งถูกขับไล่ออกจากการเป็นสมาชิกพรรคกิจสังคมนั้นคือ การถึงจุดแตกหักของความแตกแยก ในกรณีของรัฐบาลสมัยนายบรรหาร ปัญหาความขัดแย้งในการกำหนดตัวบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จะ

มีความคล้ายคลึงกับในสมัยรัฐบาลของนายชวนตรงที่ว่า ในสมัยรัฐบาลของนายชวนนั้น การเกิดความขัดแย้งและแตกแยกนั้น จะเริ่มจากการที่มีการคิดกันนายปิยะฉัตรในการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ในสมัยของนายบรรหารเช่นเดียวกันที่เกิดจากความไม่พอใจในการกำหนดตัวบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยที่ว่า ในสมัยรัฐบาลของนายบรรหารได้มีการกำหนดมอบหมายตำแหน่งให้แล้ว แต่ได้รับการคัดค้านเรียกร้องให้มีการปลดออก จนนำมาซึ่งการขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลขึ้น ดังในกรณีของนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ที่ได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง อันเป็นตำแหน่งรัฐมนตรีคนนอกในโควตาของพรรคชาติไทย หรือในกรณีการคัดค้านการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีของสส. สมาชิกกลุ่ม 16 ของพรรคชาติไทย โดยเฉพาะนายเนวิน ชิดชอบ และนายสุชาติ ตันเจริญ ซึ่งเหตุของความขัดแย้งจากกรณีนี้ เริ่มจากการไม่ยอมรับของประชาชนก่อน และพรรคหลังธรรม ได้อาศัยช่วงเวลาตรงนี้ ออกมาแสดงปฏิกริยาร่วมต่อต้านกับประชาชน และได้กดดันให้นายกรัฐมนตรีรับคณะรัฐมนตรีตามคำเรียกร้อง จนเป็นเหตุให้พรรคร่วมรัฐบาลอื่น ๆ เกิดความไม่พอใจพรรคหลังธรรมเช่นกัน โดยเฉพาะพรรคประชากรไทย พรรคมวลชน นำมาซึ่งการเกิดความขัดแย้งกับพรรคหลังธรรม จนกลายเป็นความวุ่นวายภายในรัฐบาล และพร้อมจะแตกแยกได้ทุกเมื่อ

กล่าวถึงกรณีการกำหนดตัวบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีระหว่าง 2 รัฐบาลผสม จะพบความแตกต่างกันอยู่ประเด็นหนึ่งอย่างชัดเจนโดยเปรียบเทียบกัน นั่นคือ ตำแหน่งรัฐมนตรีโควตาคนนอกในรัฐบาลผสมของนายชวน สำหรับในพรรคประชาธิปัตย์ที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล จะไม่คอยพบปัญหาความวุ่นวายจากการกำหนดตัวบุคคล เพื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลเท่าใด การสรรหาบุคคลดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสำคัญ ๆ ของสมัยพรรคประชาธิปัตย์เป็นไปอย่างเรียบร้อย และมีความลงตัวเหมาะสม ตำแหน่งรัฐมนตรีคนนอกในโควตาของพรรคในสมัยของรัฐบาลนายชวนได้มีการเลือกนายธารินทร์ นิมมานเหมินทร์ มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังตามโควตาของพรรคประชาธิปัตย์เป็นไปอย่าง

เหมาะสมกับความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ไร้ข้อกังขา และนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้ง
 ใด ๆ ทั้งภายในพรรคและระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล แต่สำหรับรัฐบาลของนายบรรหารแล้ว
 จะพบว่า มีปัญหามากจากการมอบตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังนี้ให้แก่คนนอก คือ
 นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ซึ่งเป็นคนนอกตัวขาของพรรคชาติไทย โดยการที่นายบรรหารหรือ
 นายกรัฐมนตรีได้คัดเลือกนายสุรเกียรติ์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังนี้ อาจ
 กล่าวได้ว่า เป็นไปตามความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อกันมากกว่าการคำนึงถึงคุณสมบัติ หรือความ
 เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากว่า นายบรรหารมีความสัมพันธ์โดยส่วนตัวกับนายสุรเกียรติ์ในเชิง
 อุปถัมภ์ซึ่งกันและกันอยู่แล้ว ดังนั้นจึงน่าเชื่อเรื่องแปลกสำหรับการจะมีการตอบแทนกันโดยใช้
 ตำแหน่งทางการเมืองเป็นเครื่องตอบแทน ซึ่งตรงนี้อาจวิเคราะห์ได้อย่างสอดคล้องกับแนว
 คิดของลองเด ที่ว่าด้วยเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2
 คน ที่ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน และอาจมีเรื่องของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เข้ามา
 ร่วมด้วย... ความสัมพันธ์ก็จะ เป็นไปตามผลประโยชน์ที่แต่ละคนแสวงหา หรือค้นแปรไปตาม
 ความแตกต่างทางฐานะอำนาจ...(Lande, 1955: 141) จะพบว่า การที่นายบรรหารมอบ
 ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้กับนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย จะ เป็นไปตามแนว
 คิดของลองเดมาก ซึ่งนายบรรหารมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับนายสุรเกียรติ์อยู่แล้ว ในการช่วย
 เหลือกันและกัน โดยเฉพาะเมื่อนายสุรเกียรติ์ช่วยสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองให้แก่ นาย
 บรรหารให้ปรากฏเป็นสากลแก่สายตาประชาชนจากการเป็นผู้นำท้องถิ่น จนกระทั่งก้าวขึ้นเป็น
 ผู้นำประเทศ ความสัมพันธ์จากการรู้จักกันมานานและเคยช่วยเหลือกันมา จึงนำมาซึ่งการตอบ
 แทนกันด้วยตำแหน่งทางการเมืองเป็นการแลกเปลี่ยนกันนั่นเอง แต่การตัดสินใจเช่นนี้ของนาย
 บรรหารกลับได้รับการต่อต้าน ไม่ยอมรับจากบุคคลทั่วไปมาก และโดยเฉพาะภายในพรรค
 ชาติไทย และระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากนายสุรเกียรติ์นั้นเป็นอาจารย์
 มหาวิทยาลัยในสาขาทางด้านกฎหมาย ซึ่งไม่เหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับ กอรบกับตำแหน่ง
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังนี้ เป็นที่ต้องการของบรรดาสมาชิกพรรคคนอื่น ๆ ของพรรค
 ชาติไทยอยู่แล้วจึงทำให้เป็นที่มาของวาทะพหุพจน์เมื่อนายบรรหารหรือหัวหน้าพรรคมอบตำแหน่ง
 นี้ให้กับคนนอกที่มิใช่สมาชิกพรรคชาติไทย จึงได้ทำให้เกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นอีกกรณีหนึ่ง

ความขัดแย้งของพรรคการเมืองเกี่ยวกับเรื่อง การกำหนดตัวบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีที่ได้พบในรัฐบาลผสมทั้ง 2 สมัยนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดในทางทฤษฎีที่กล่าวไว้แบบที่ 2 จะพบว่า มีความสอดคล้องกับประเภทของความขัดแย้งชนิดความขัดแย้งทางอารมณ์ (emotional issues) อันเกี่ยวกับเรื่องของความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกันเป็นสำคัญ การไม่ไว้วางใจกัน ปฏิเสธกันและกัน ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษามาแล้ว แต่อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้ก็ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องของผลประโยชน์ด้วย ดังเช่น ในกรณีความขัดแย้งจากการห้ามนายปิยะธิดาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีก็ด้วยเหตุผลเพียงต้องการรักษาภาพพจน์ที่ดีของพรรคประชาธิปัตย์ และรัฐบาลที่พรรคเป็นแกนนำจัดตั้งอยู่ เช่นเดียวกันกับการกดดันนายกรัฐมนตรีบริหารโดยพรรคพลังธรรมให้มีการปรับคณะรัฐมนตรี เพื่อปลด นายสุรเกียรติ์ หรือกรณีปรับคณะรัฐมนตรีเพื่อปลด สส. สมาชิกกลุ่ม 16 ออกจากคณะรัฐบาล ก็เพื่อผลประโยชน์ของพรรคเองในแง่ของการหาคะแนนเสียงนิยม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความขัดแย้งกัน อันเกิดจากปัญหาการกำหนดตัวบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เกี่ยวข้องกับการไม่เชื่อใจกัน มีอคติกัน หรือความขัดแย้งทางอารมณ์นั้น เป็นส่วนสนับสนุนให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลผสมทั้งสองสมัยที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น จนอาจส่งผลเป็นความแตกแยกได้ตามแต่ละสภาวการณ์ของทั้งสองรัฐบาล

3. ความแตกแยกของพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล อันมีสาเหตุมาจากการขัดแย้งกัน จากการมีความแตกต่างกันทางความคิดทางการเมือง หรือการไม่เห็นชอบร่วมกันในนโยบายการทำงาน สำหรับสภาพความขัดแย้งที่นำไปสู่การเกิดความแตกแยกของพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลทั้งในรัฐบาลของนายชวนและรัฐบาลของนายบรรหารนั้น จะมีที่มาของชนวนปัญหาที่แตกต่างกัน โดยเป็นความขัดแย้งทั่วไปที่นอกเหนือจากสาเหตุที่กล่าวมาและ เป็นความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลโดยส่วนมาก ซึ่งก็เป็นสาเหตุที่สำคัญส่วนหนึ่งที่อาจนำไปสู่การเกิดความแตกแยกได้เช่นกัน กล่าวคือ ในกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างพรรคการเมืองในรัฐบาลผสมของนายชวน จะเกิดขึ้นโดยที่สาเหตุหรือที่มาที่เป็นเรื่อง

เกี่ยวกับการทำงานหรือการมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลมากกว่าหรืออาจจะมีปัญหาขัดแย้งกันในเรื่องส่วนตัวกันบ้าง ดังเช่นในกรณีการห้ามนายมนตรีพงษ์พานิช รับผิดชอบรัฐมนตรีใด ๆ ในรัฐบาลสมัยนายชวน เป็นนายกฯจนเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคกิจสังคมของนายมนตรี และนำมาซึ่งการแตกแยกในเวลาต่อมาโดยพรรคกิจสังคมได้ออกจากการร่วมรัฐบาลไป ซึ่งแท้จริงแล้ว ในการที่คิดกันไว้ที่นายมนตรีดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ทั้งที่พรรคกิจสังคมร่วมรัฐบาลอยู่ด้วย ก็อาจด้วยเหตุผลว่าด้วยการต้องการรักษาภาพพจน์ของรัฐบาล เพราะในตอนต้นของการจัดตั้งรัฐบาล ได้มีความพยายามจะสร้างภาพของรัฐบาลเป็นรัฐบาลของพรรคฝ่ายเทพ โดยจะไม่เชิญพรรคการเมืองที่ได้ชื่อว่าเป็นพรรคมารจากเหตุการณ์ต.ค.พม.ในพ.ศ. 2535 แต่ด้วยเหตุที่เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลในการนำพรรคการเมืองใหม่ที่จะเป็นพรรคที่ 5 เข้าร่วมรัฐบาลคือพรรคชาติพัฒนา เนื่องจากกลัวการแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีจึงทำให้งานเป็นต้องเลือกพรรคกิจสังคมเข้าร่วมรัฐบาลเป็นพรรคการเมืองที่ 5 แทน และนำมาซึ่งการแตกแยกต่อมา แต่เป็นความแตกแยกเฉพาะระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล โดยไม่ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเพียงแต่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบ้างเท่านั้นคือ การปรับคณะรัฐมนตรีใหม่

อย่างไรก็ตาม ในรัฐบาลสมัยของนายชวนจะสามารถพบเห็นความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองโดยสาเหตุที่มาจากการทำงานไม่เห็นชอบนโยบายการทำงานหรือความคิดทางการเมืองด้วย แต่ในขณะที่ในรัฐบาลสมัยนายบรรหารกลับมีเพียงสาเหตุของความขัดแย้งและแตกแยกของพรรคการเมือง ที่มาจากสาเหตุการแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีเท่านั้น โดยไม่มีเรื่องของการทำงานมาเกี่ยวข้องใด ๆ ข้อสังเกตประการหนึ่งที่น่าให้เห็นถึงความแตกต่างตรงนี้อยู่ที่คู่มือของความคิดขัดแย้ง ในรัฐบาลสมัยนายชวน จุดแตกแยกของพรรคการเมืองและรัฐบาลคือกรณีของพรรคชาติพัฒนา ซึ่งมีสส.บางคนของพรรคที่สังกัดกลุ่ม 16 (รวมตัวกันกับสส.พรรคอื่น) ได้ออกมาเปิดเผยถึงความไม่ชอบมาพากลของการปรับนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ อันเป็นนโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร ทั้งช่วงก่อนที่พรรคชาติพัฒนาจะเข้าร่วม

รัฐบาลและภายหลังจากที่พรรคชาติพัฒนาได้เข้าร่วมรัฐบาลแล้ว จนกระทั่งการไม่ยอมรับในการสนับสนุนรัฐบาลตามมติพรรคในวันลงมติเพื่อไว้วางใจรัฐบาล จนทำให้เกิดการจัดแย้งอย่างรุนแรงกลายเป็นความแตกแยกภายในพรรคชาติพัฒนาระหว่าง สส. พรรคกลุ่ม 16 นี้ กับพรรคชาติพัฒนา และยังส่งผลกระทบต่อเกิดการเกิดความแตกแยกของพรรคร่วมรัฐบาลด้วย คือ พรรคหลังธรรมที่งดออกเสียงสนับสนุนรัฐบาลเช่นกัน จนเป็นเหตุที่ต้องมีการสิ้นสุดของรัฐบาลโดยการยุบสภา เหตุการณ์กลับตรงกันข้ามกับในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ซึ่งเป็นรัฐบาลชุดต่อมาจากรัฐบาลสมัยนายชวน เมื่อ สส. กลุ่ม 16 ได้ย้ายมาสังกัดพรรคชาติไทย ที่ซึ่งเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลได้สร้างความขัดแย้งกับ สส. ในพรรคเดียวกันอีกหากแต่เป็นการจัดแย้งจากสาเหตุการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรี โดยมีความแตกต่างกับครั้งที่ได้ร่วมในรัฐบาลสมัยนายชวน การแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีของ สส. กลุ่ม 16 ในพรรคชาติไทยได้สร้างความวุ่นวายให้กับรัฐบาลมาก โดยเฉพาะการทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อรัฐบาลไป เนื่องจากมีแต่การทะเลาะเบาะแว้งกันเท่านั้น ไม่มีผลงานใด ๆ ปรากฏเป็นรูปธรรม และความขัดแย้งภายในพรรคชาติไทย ยังได้นำมาซึ่งความขัดแย้งกับพรรคร่วมรัฐบาลอื่น ๆ ด้วย คือ โดยเฉพาะพรรคหลังธรรมที่อาศัยช่วงที่ประชาชนรู้สึกไม่พอใจต่อรัฐบาล ได้ออกมาเรียกร้องให้มีการปรับคณะรัฐมนตรี เพื่อปลด สส. กลุ่ม 16 ของพรรคชาติไทยที่ประชาชนไม่ยอมรับ อันทำให้พรรคร่วมรัฐบาลอื่น ๆ ไม่พอใจต่อพฤติกรรมของพรรคหลังธรรม โดยเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์ และ พรรคมวลชนและ เป็นเหตุสืบเนื่องไปสู่การจัดแย้งกับนายกรัฐมนตรีคือ นายบรรหาร ศิลปอาชา ด้วย เพราะไม่พอใจที่นายอภิชาติความสำคัญกับพรรคหลังธรรมมากกว่า ซึ่งความขัดแย้งนี้ยังได้ส่งผลถึงการขัดขวางการทำงานระหว่างกันด้วย เช่น การขัดขวางโครงการต่าง ๆ ที่พรรคหลังธรรมเสนอ เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของพรรคหลังธรรม ที่ได้เกิดความขัดแย้งกับพรรคการเมืองอื่น ๆ เมื่อได้เข้าร่วมรัฐบาลทั้งในสมัยรัฐบาลนายชวน และรัฐบาลนายบรรหาร จะพบว่ามีความแตกต่างกันอยู่ กรณีความขัดแย้งระหว่างพรรคหลังธรรมกับพรรคประชาธิปัตย์ในรัฐบาลผสมของ

นายชวน จะเป็นความขัดแย้งกันทางความคิด ในเรื่องเกี่ยวกับนโยบายในการทำงาน อาทิ เช่น การขัดแย้งกันด้านนโยบายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ ซึ่งมีสาเหตุจากการที่พรรคหลังธรรม เสนอให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดตามนโยบายของพรรคหลังธรรม และที่แต่ละพรรค ร่วมรัฐบาลกำหนดไว้ในช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง แต่กลับได้รับการคัดค้านจากพรรค ประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่ทันที ด้วยการให้ชะลอข้อเสนอของพรรคหลังธรรมเพราะ เหตุผลเรื่องความเหมาะสมด้านเวลา จนเกือบกลายเป็นความแตกแยก แต่ในที่สุดก็สามารถ คลี่คลายปัญหาได้ โดยพรรคหลังธรรมยอมรับในความเป็นไปไม่ได้ของการปฏิบัตินโยบายตาม ที่เสนอไว้ ความขัดแย้งระหว่างพรรคหลังธรรมและพรรคประชาธิปัตย์ในกรณีนี้จึงอาจมองได้ ว่า เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการมีความคิดทางการเมือง ที่แตกต่างกันอย่าง เห็นได้ชัด แต่เป็นความขัดแย้งกันที่สามารถตกลงกันได้ เพราะไม่ได้ยึดถือแค่เรื่องผล ประโยชน์ส่วนพรรค หากแต่คำนึงถึงความเป็นจริงและความเป็นจริงงานทางปฏิบัติ และเป็น เรื่องธรรมดาของการร่วมรัฐบาลด้วย ที่อาจต้องมีเรื่องของความไม่ลงรอยกันในการคิดบ้าง ดังที่วิทยา แก้วภราดัยกล่าวว่า "ทุกอย่างจะต้องมีการต่อสู้ทางความคิดและรอการประสาน ทางด้านนโยบายอีกครั้ง รอเวลาการปรับตัวเข้าหากันเพราะโดยพื้นฐานแล้ว รัฐบาลผสมจาก หลายพรรคย่อมจะขาดการประสานและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สิ่งเหล่านี้คือการเมืองใน เิงอุฎาภาพ (วิทยา แก้วภราดัย, 5 ก.พ.2536) แสดงให้เห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ระหว่างพรรคหลังธรรมกับพรรคประชาธิปัตย์ในช่วงนี้เป็นไปอย่างมีหลักการและมีเหตุผล จึง สามารถตกลงกันได้เป็นอย่างดีและไม่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ในทางกลับ กันกับบทบาทของพรรคหลังธรรม ที่เกิดขึ้นอย่างขัดแย้งกับพรรคร่วมรัฐบาล ในสมัยรัฐบาลของ นายบรรหาร จะพบว่า เป็นการเกิดความขัดแย้งที่มีลักษณะการชิงดีชิงเด่นหรือมีเรื่องของผล ประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้การร่วมรัฐบาลของพรรคหลังธรรมในสมัยรัฐบาลของนาย บรรหาร เป็นไปอย่างเข้า ๆ ออก ๆ จนเป็นที่มาของภาพความวุ่นวายของรัฐบาลและการ ทะเลาะ เบาะแว้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลอื่นที่ไม่พอใจในพฤติกรรมของพรรคหลังธรรม

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นในรัฐบาลสมัยของ นายชวนานประ เติ้นที่เห็นได้ชัดถึงการเกิดเป็นความแตกแยก อันมีสาเหตุมาจากการไม่ลงรอย กันในนโยบายการทำงานอีกกรณีหนึ่ง ที่ผู้ศึกษาต้องยอมรับว่า อาจมีเรื่องของ การแก่งแย่ง อำนาจหรือผลประโยชน์ทางการหาเสียงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทั้ง ๆ ที่ จุดกำเนิดของ ความขัดแย้งมาจากการไม่เห็นชอบร่วมกันใน เรื่องนโยบาย ซึ่งด้วยเหตุที่มีเรื่องผลประโยชน์ เข้ามาเกี่ยวข้องนี้ จึงทำให้เกิดความแตกแยกชัดเจนกว่ากรณีของพรรคสังคมนิยม นั้นคือ กรณีของความขัดแย้งระหว่างพรรคประชาธิปไตยกับพรรคความหวังใหม่ ในเรื่องการแก้ไขร่าง รัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะมาตรา 198-199 ที่ว่าด้วยเรื่องของการปกครองท้องถิ่นที่มีการแก้ไข ให้มีการกระจายอำนาจ โดยผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งพรรคความหวังใหม่ได้ออกมา คัดค้านในประเด็นดังกล่าวนี้ และไม่ยินยอมรับในรายละเอียดมาตรานี้ด้วย จนเกิดเป็นความ ขัดแย้งและเมื่อไม่สามารถตกลงกันได้ พรรคความหวังใหม่จึงลาออกจากการร่วมรัฐบาล การ แก่งแย่งอำนาจกันระหว่างพรรคประชาธิปไตยและพรรคความหวังใหม่ตรงนี้ เป็นปัญหาสำคัญที่ ท้าทำให้ไม่อาจตกลงกันได้ดังเช่น กรณีขัดแย้งกับพรรคสังคมนิยมในประเด็นการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ การจังหวัด สำหรับกรณีของพรรคความหวังใหม่ การคัดค้านในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 198-199 นี้ อาจจะมีสาเหตุที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ ได้ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอยู่ ซึ่งหากยินยอมให้มาตรา 198-199 นี้ ประกาศใช้ เป็นรูปธรรมอาจส่งผลต่อการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นต่อไปที่เกี่ยวข้องกับฐานคะแนนเสียง ในขณะเดียวกันกับที่พรรคประชาธิปไตยก็ได้พยายามจะผลักดันให้ในนโยบายนี้ ซึ่งเป็นนโยบายของ พรรคปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม จึงได้เกิดเป็นประเด็นขัดแย้งขึ้น อนึ่ง ความขัดแย้งในกรณี การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญมาตรา 198-199 นี้ ระหว่างพรรคประชาธิปไตยและพรรคความหวัง ใหม่อาจจัดอยู่ในความขัดแย้งประเภทความขัดแย้งในเนื้อหาสาระ (substantive issues) คือ ความขัดแย้งในเรื่องของนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ (Walton, 1969: 40) ซึ่งใน กรณีนี้คือ ความขัดแย้งในนโยบายการกระจายอำนาจจากท้องถิ่นและถึงแม้ว่าจะมีเป้าหมายใน เรื่องของการแก่งแย่งอำนาจรวมอยู่ด้วย แต่ภาพความชัดเจนของการขัดแย้งและแตกแยก

ก็ยังคงอยู่ที่การไม่เห็นชอบร่วมกันในการทำงานมากกว่า ดังนั้นเมื่อศึกษาโดยเปรียบเทียบสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในรัฐบาลผสมของนายบรรหารแล้วจะพบว่า มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เพราะในสมัยรัฐบาลของนายบรรหาร จะมีเพียงแต่การทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างพรรคในเรื่องการชิงดีชิงเด่น และปัญหาการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีกันภายในพรรคชาติไทยเท่านั้น โดยส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลอื่นต่อไปอีกด้วย

ปัญหาความขัดแย้งของพรรคการเมืองในรัฐบาลผสมของนายบรรหาร ศิลปอาชา ที่มาจากสาเหตุในเรื่องการไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับตำแหน่งรัฐมนตรีเพียงสาเหตุเดียว ที่ได้ปรากฏระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลได้แก่ ในกรณีของพรรคประชากรไทย หนึ่งในพรรคร่วมรัฐบาล หากแต่เป็นความขัดแย้งที่ระหว่างพรรคประชากรไทยกับนายกรัฐมนตรี อันเกิดจากการไม่พอใจในการแบ่งสรรมอบหมายตำแหน่งรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีอย่างไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างพรรคประชากรไทยกับพรรคนาไทย โดยพรรคประชากรไทยมีความเห็นว่า พรรคประชากรไทยได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีในจำนวนที่น้อยกว่าพรรคนาไทย ทั้ง ๆ ที่พรรคประชากรไทยมีจำนวน สส. ที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเท่ากับพรรคนาไทย คือ 18 เสียง จนทำให้พรรคประชากรไทยพิจารณาทำที่ของพรรค ด้วยการจะลาออกจากการร่วมรัฐบาล ความไม่พอใจของพรรคประชากรไทยที่มีต่อนายกรัฐมนตรีแสดงออกชัดเจน ดังคำสัมภาษณ์ของเลขาธิการพรรค คือ นายยิ่งพันธ์ มนะสิการที่ว่า "เราอีต้อตักกันว่า ถ้าอยู่โดยไม่มียกคี่ศรี ก็ไม่น่าจะอยู่ แต่ส่วนหนึ่งที่ทำให้พรรคคิดจะถอนตัวคือ การที่พรรคนาไทยได้โควตารัฐมนตรีช่วยเพิ่มอีก 1 ตำแหน่งโดยที่พรรคประชากรไทยไม่ได้มีส่วนรับทราบด้วย ทั้ง ๆ ที่ พรรคนาไทยและพรรคประชากรไทยมี 18 เสียงเท่ากัน อันนี้เป็นเรื่องของคี่ศรี" (นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ, สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2539)

ต่ออย่างไรก็ตาม การที่พรรคประชากรไทยมีความไม่พอใจในการกระทำของนายกรัฐมนตรี จนถึงกับประกาศจะลาออกจากการร่วมรัฐบาลอาจจะมีเหตุผลอื่นนอกเหนือจากเรื่อง

ตำแหน่งรัฐมนตรีด้วยนั้นคือ ความไม่พอใจงานพฤติกรรมของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร และพรรคหลังธรรม ที่แสดงต่อพรรคร่วมรัฐบาล ในลักษณะที่อาศัยจังหวะที่รัฐบาลมีภาพลักษณ์ติดลบออกมาเรียกร้องในเรื่องต่าง ๆ ต่อรัฐบาลที่ตนร่วมอยู่อย่างสอดคล้องกับกระแสสังคม และโพลสำนักต่าง ๆ อันเป็นการหาคะแนนเสียงเข้าสู่พรรคอย่างมาก โดยที่นายกรัฐมนตรียังให้ความสำคัญต่อพรรคหลังธรรมอยู่ นี่จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่พรรคประชากรไทยไม่พอใจ ในขณะที่นายบรรหารได้กล่าวแสดงความเห็นต่อการนโยบายของพรรคประชากรไทย ที่พรรคหลังธรรมอยู่ร่วมรัฐบาลว่า ได้ให้ความสำคัญกับทุกพรรค ซึ่งมีความสำคัญเท่ากันหมด ทั้งพรรคความหวังใหม่ พรรคประชากรไทย พรรคกิจสังคม แม้แต่พรรคมวลชนที่มีเพียง 3 เสียง ก็มีความสำคัญกับรัฐบาล(นายบรรหาร ศิลปอาชา, 29 พฤษภาคม 2539)

ความไม่เชื่อถือกัน เป็นการส่วนตัว ก็เป็นอีกสภาพการณ์หนึ่งของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นสำหรับรัฐบาลผสมของนายบรรหารอันเป็นความขัดแย้งที่ไม่มีเหตุผลแต่อย่างใด เป็นเพียงความไม่เชื่อถือกันและกัน (เมธา สุตบรรทัด, 2513: 42-43) ซึ่งสภาพเช่นนี้ สามารถยืนยันได้จากสภาพการณ์ที่ปรากฏอย่างชัดเจนในช่วงท้ายของรัฐบาลผสมของนายบรรหาร โดยเฉพาะช่วงของการอภิปรายไม่ไว้วางใจทั่วไป ที่มุ่งเป้าหมายไปยังตัวนายกรัฐมนตรีพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการอภิปรายครั้งแรก คือ การหนีการอภิปราย โดยการชิงปิดสภาของนายกรัฐมนตรีได้สร้างความไม่เชื่อมั่นให้กับบรรดาพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกัน กอปรกับการมีความไม่พอใจกันอยู่ลึก ๆ อยู่แล้ว ในเรื่องของการการแก่งแย่งตำแหน่งทางการเมือง รวมถึงความปรารถนาในตำแหน่งผู้นำรัฐบาลอันเป็นตำแหน่งสูงสุดทางการเมืองด้วย จึงเป็นเหตุที่นำไปสู่การเกิดความขัดแย้ง และมีการหักหลังกันทางการเมืองขึ้นจนเกิดความแตกแยกกล่าว คือ ในช่วงการลงมติเพื่อไว้วางใจในตัวนายกรัฐมนตรี คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา ได้มีการยื่นข้อเสนอจากพรรคร่วมรัฐบาลต่าง ๆ ได้แก่ พรรคความหวังใหม่ พรรคหน้าไทย พรรคมวลชน พรรคประชากรไทย และพรรคกิจสังคม ให้นายกรัฐมนตรีประกาศการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก่อน จึงจะร่วมกันสนับสนุนในสภาฯ ซึ่งสภาพการณ์นี้ ได้สร้างความยึดอัดใจและตระหนักรังถึงความพ่ายแพ้

และการถูกหักหลังของนายบรรหารที่เกิดจากเกมการเมืองของพรรคร่วมรัฐบาลอื่น ๆ "ด้วยความจริงใจ เราก็เชื่อใจกันทุกอย่าง เรามีสิ่งจะ ผมขอบอกว่า ถ้าคนเราไม่มีสิ่งจะ ทำงานใดก็ไม่ก้าวหน้า..ผมขอบอกว่า เราอาจจะถูกหลอกครั้งที่สองก็ได้ เพราะถูกหลอกมาแล้วครั้งแรกการทำงานครั้งนี้ต้องรอบคอบ"(นายบรรหาร ศิลปอาชา, สัมภาษณ์ 25 กันยายน 2539) และในที่สุดนายกรัฐมนตรีได้ตัดสินใจยุบสภา อันทำให้หลายคนในพรรคร่วมรัฐบาลต้องพลาดจากตำแหน่งรัฐมนตรีหรือตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่ต่างปรารถนา จนนำมาซึ่งการเกิดความแตกแยกกันที่สุด โดยเฉพาะในพรรคชาติไทย ที่เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล เช่น นายวีระกร คำประกอบ สส.คนหนึ่งของพรรคชาติไทย ที่ผิดหวังต่อการตัดสินใจยุบสภาของนายบรรหาร ได้เกิดความไม่พอใจต่อการกระทำของนายบรรหารเป็นอย่างมาก โดยได้กล่าวถึงการกระทำของนายบรรหารว่า ไม่เคยให้เกียรติใคร แล้วใครจะไปให้เกียรตินายบรรหารได้เช่นกัน และนายบรรหารมีสภาพดังเช่นหลงฐูที่ไม่มีใครยอมรับได้ (นายวีระกร คำประกอบ, สัมภาษณ์ 2539) หรือนายเสนาะ เทียนทอง เลขาธิการพรรคที่ก่อนหน้านี้ได้พลาดจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมาแล้ว ซึ่งในครั้งนี้นายเสนาะจึงได้คาดหวังอย่างมากว่า นายบรรหารหรือนายกฯ จะประกาศลาออก แล้วตนเองก็มีโอกาสในคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ได้ จนกระทั่งนายบรรหารประกาศยุบสภาแทนการลาออก ทำให้สร้างความไม่พอใจให้กับนายเสนาะเป็นอย่างมาก จนเกิดเป็นความแตกแยกระหว่างนายบรรหารกับนายเสนาะ นายเสนาะ ได้กล่าวถึงการกระทำของนายบรรหารว่า "คนที่ เป็นหัวหน้าของเราเอง ได้ขึ้นไปประกาศกับแผ่นดินแล้ว ประกาศกับพี่น้องประชาชนแล้วว่า จะทำอย่างนั้น ๆ แล้ว ทำไม่ผลกระทบบ้างทำอีกอย่างหนึ่ง เพื่อหวังอะไร ผมคิดว่า การยุบสภาคราวนี้เพื่อผลประโยชน์อะไรบางอย่างเท่านั้นเอง" (นายเสนาะ เทียนทอง, สัมภาษณ์ 29 กันยายน, 2539)

ตรงนี้จึงเป็นอีกกรณีที่เราได้เห็นชัดถึงข้อแตกต่างระหว่างความแตกแยกของพรรคการเมืองในรัฐบาลผสมของทั้งรัฐบาลผสมของนายชวนกับรัฐบาลผสมของนายบรรหาร ซึ่งในรัฐบาลผสมของนายชวนในช่วงท้ายของการเป็นรัฐบาล จะ เป็นความแตกแยกทางความคิดเห็นเกี่ยวข้องกับ

นโยบาย ในทางตรงกันข้ามรัฐบาลผสมของนายบรรหารกลับมีเพียงสาเหตุเดียวของความแตก
แยกของพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นทั้งภายในแต่ละพรรคการเมืองและระหว่างพรรคการเมือง ที่
มาจากการแก่งแย่งผลประโยชน์ การไม่ชอบพอกันเป็นการส่วนตัว การชิงดีชิงเด่นกัน และ
นำไปสู่การจัดขวางกันในการปฏิบัตินโยบายจนไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ

โดยสรุป หากพิจารณาถึงปัญหาความแตกแยกของพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นทั้งสองรัฐบาล
โดยเปรียบเทียบกัน โดยนำแนวคิดของอมร รักษาสัตย์ ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลผสม
ของพรรคการเมืองมาพิจารณา จะพบว่า ยังสามารถอธิบายวิเคราะห์ให้เห็นถึงการเกิดปัญหา
ความขัดแย้ง จนนำไปสู่ความแตกแยกของพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลของทั้ง 2 รัฐบาลที่แตก
ต่างกันได้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีก อมรได้กล่าวถึงการจัดตั้งรัฐบาลผสมของพรรคการเมืองว่า เป็น
เรื่องของการต่อรองเพื่อประโยชน์ 2 ประการ (อมร รักษาสัตย์, 2519: 11-19) คือ

1. ขอให้มีโอกาสได้ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีให้ได้มากที่สุด ในประเด็นนี้จะเป็น
ได้ชัดเจนกับในสมัยรัฐบาลผสมของนายบรรหาร ศิลปอาชา ที่ต้องประสบกับความแตกแยกด้วย
เหตุที่มีการขัดแย้งกันมากของบรรดาสส.จากการแก่งแย่งตำแหน่งรัฐมนตรีกัน หรือเรียกร้อง
ตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งจะปรากฏชัดเจนอย่างมากกับภายในพรรคชาติไทย ที่เป็นแกนนำจัดตั้ง
รัฐบาล มากกว่าจะเกิดระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อฝ่าย
หนึ่งได้รับการตอบสนองตามข้อเรียกร้อง แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ตั้งใจเกิดความไม่พอใจและมีการ
ทะเลาะเบาะแว้งกัน จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาล เช่น การแก่งแย่ง
ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของบรรดาสส. พรรคชาติไทย ที่แบ่งแยกเป็นกลุ่ม
ย่อย ๆ หรือตั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงท้ายของรัฐบาลที่เรียกว่า เกิดการหักหลังทางการเมือง
เมือง มีการบีบคั้นให้นายบรรหารหรือนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ประกาศลาออกจากตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรีของบรรดาพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกันโดยเกิดจากสาเหตุเดียวคือ ความปรารถนา
ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและตำแหน่งรัฐมนตรี

ในขณะที่ปัญหาความแตกแยกที่เกิดขึ้นระหว่างพรรคการเมืองในสมัยรัฐบาลผสมของนายชวน หลีกภัย ส่วนหนึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดในประการที่สองของอมรมากกว่าคือ

2. ขอให้มีโอกาสได้เสนอร่างกฎหมายที่เห็นว่าจะจะเป็นเครดิตชื่อเสียงของพรรค เช่น ในกรณีของพรรคหลังธรรม ที่มีการเสนอนโยบายการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด อันเป็นนโยบายที่พรรคหลังธรรมกำหนดไว้ในช่วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หรือกรณีนโยบายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจเช่นกันของพรรคประชาธิปัตย์ แต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับการกระจายอำนาจไปสู่การปกครองท้องถิ่น ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์กำหนดไว้เป็นนโยบายของพรรค และจะผลักดันให้เป็นผลในทางปฏิบัติในรูปของการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในมาตรา 198-199 ที่ว่าด้วยเรื่องของการปกครองท้องถิ่น ทั้งสองกรณีแสดงให้เห็นถึงว่า เป็นความพยายามของทั้งพรรคหลังธรรมและพรรคประชาธิปัตย์ ที่จะผลักดันให้นโยบายที่ตนกำหนดไว้ บังเกิดผลเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการสร้างเครดิตของพรรคอันเป็นประโยชน์ต่อการเลือกตั้งในคราวต่อไป แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อถูกคัดค้านจากพรรคร่วมรัฐบาลด้วยกัน อันเป็นการขัดขวางการสร้างเครดิตชื่อเสียงของแต่ละพรรคกันเอง หรือเรียกอีกอย่างได้ว่า เป็นการช่วงชิงอำนาจระหว่างกัน จนต้องนำมาซึ่งการเกิดความขัดแย้งและนำไปสู่ความแตกแยกกันที่ สุด ดังกรณีพรรคความหวังใหม่ที่ลาออกจากการร่วมรัฐบาลนายชวนหลังจากไม่สามารถตกลงกันได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า ความขัดแย้งของพรรคการเมืองในสมัยรัฐบาลของนายชวนจะสอดคล้องกับแนวคิดของอมร ในประการที่ 2 ข้างต้นนี้ แต่ก็ต้องยอมรับประการหนึ่งว่า ในอีกด้านหนึ่งของความขัดแย้งดังกล่าว อาจจะเป็นความขัดแย้งที่มาจากความแตกต่างกันทางความคิดด้วยก็เป็นได้ เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งมองเห็นความเป็นไปได้สำหรับความคิดนั้นที่จะให้ปรากฏ

ออกมาเป็นรูปธรรม จึงมีการจัดวางและนำมาซึ่งความขัดแย้ง ดังกรณีของพรรคพลังธรรมกับพรรคประชาธิปัตย์ในเรื่อง การกระจายอำนาจหากเป็นการขัดแย้งกันด้วยเหตุผลเดียวกัน คือ เครดิตชื่อเสียงของพรรคหรือผลประโยชน์ของพรรค ความแตกแยกระหว่างพรรคพลังธรรมกับพรรคร่วมรัฐบาล คงจะเกิดขึ้นมากกว่าการยอมรับของพรรคพลังธรรมเอง ถึงความเป็นไปไม่ได้สำหรับการปฏิบัติตามข้อเสนอของพรรคพลังธรรม.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย